

Instagram: stela_knjige

Facebook: stela

www.stelaknjige.rs

NASLOV ORIGINALA

Selva Almada

No es un río

Copyright © 2020, Selva Almada

Translation rights arranged by Agencia Literaria CBQ. All rights reserved.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2025

ZA IZDAVAČA

Marko Sabovljević

UREDNIK

Marina Sabovljević

LEKTURA I KOREKTURA

Vesna Kalabić

DIZAJN KORICA

Siniša Subotić

SLOG I PRELOM

Studio Znak

ŠTAMPA

Alpha print, Zemun

TIRAŽ

1.000

IZDAVAČ

Publik praktikum, imprint Stela

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA

2025

Sva prava zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

NIJE TO NEKA REKA

Roman

Selva Almada

Preveo sa engleskog
Vladimir D. Janković

Stela

Za Grilja, za sve ove godine

Vidi, prijatelju, raskoš svu kazuarinâ na obali.

Sada su voda.

Arnaldo Kalvejra

Enero Rej stoji u čamcu, zdepast i ćosav, nadutog stomaka, raskrećen, zagledao se u površinu vode i čeka, revolver mu u ruci. Tilo, klinac, u istom čamcu, naginje se unazad, kraj štapa mu na boku, namotava čekrk, cima strunu; svetluca ta nit na suncu koje čili. El Negro, tu negde, pedeset i kusur, kao Enero, stoji kraj čamca, voda mu do jaja, naginje se i on unazad, pocrvenelo mu lice od sunca i napornog rada, štap se savija dok ga podiže i ispušta strunu. Čekrk se okreće, a on šišti. Reka ravna kao palačinka.

Cimaj, namotavaj, cimaj, namotavaj. Ona dole zagrlila dno. Diži je gore, diži je gore.

Posle dva-tri sata, umoran već, a još malo pa obavljena posla, Enero ponavlja uputstva, šapatom sad, kao molitvu.

Vrti mu se u glavi. Malo ga vino, malo vrućina načela. Podiže pogled, i crvene mu oči tonu duboko u podbulo lice, zasenjene, i najednom mu se sve pred njima zabeli, i on ne zna gde je, i hvata se za glavu, a na kraju opali metak uvis.

Nastavljajući da radi što i dotad, Tilo pravi grimase, viče.

Šta radiš to, pobogu, budalo!

Enero prilazi.

Sve je u redu. Samo napred, momci. Cimaj, namotavaj, cimaj, namotavaj. Ona dole zagrlila dno. Diži je gore, diži je gore.

Evo je! Evo je!

Enero se naginje preko ivice čamca. Vidi je sad već kako se približava. Kao neka mrlja ispod površine reke. Nišani, puca. Jednom. Dvapat. Tri puta. Krv kulja ka površini, razliva se. On seda. Sklanja pištolj. Zadenuo ga sad za pojas bermuda.

Tilo iz čamca i El Negro vade stvorenje iz vode. Hvataju je za mesnate sive škrge. Bacaju na dno čamca.

Pazi na žaoku!

To Tilo kaže.

Vadi nož, odseca bodlju od tela, vraća je nazad u rečne dubine.

Enero se s treskom spušta na dasku u čamcu. Znoj je u licu, zuji mu u glavi. Popije malo vode iz čaše. Topla je, ali pije on svejedno, u dugim gutljajima, a onda ostatak prospe sebi po glavi.

El Negro se penje u čamac. Raža je zauzela toliko mesta da nema maltene gde noge da spusti a da ne zgazi na nju. Mora da ima tu nekih devedeset kila, možda i sto.

Bože, kako je ružna!

To kaže Enero, dlanom se udara po butini i smeje se. Smeju se i ostali.

Borila se, bogme, pošteno.

Kaže El Negro.

Enero uzima vesla, i vesla do sredine reke, a onda se okreće i nastavlja dalje, prateći obalu, pa sve tako do mesta gde su podigli logor.

Iz grada su krenuli u zoru, u El Negrovom pikapu. Tilo je sedeo u sredini, kuvao im mate. Enero lakat izbacio na otvoren prozor. El Negro za volanom. Gledali su kako se jara lagano diže iznad asfalta. Rano još, a već počelo da žeže.

Slušali su radio. Enero se ispišao pored puta. Na benzinskoj stanici kupili su testo i dopunili vrele vode, za mate.

Svoj trojici je drago što provode vreme zajedno. Dugo su već planirali ovaj izlet. Ali iskrsne ovo, iskrsne ono, pa su stalno odlagali.

El Negro je u međuvremenu kupio novi čamac i hteo je da ga isproba.

Dok su u potpuno novom čamcu prelazili reku da stignu do ostrva, prisetili su se, kao i obično, kako je bilo kad su ono prvi put sa sobom povelili Tila, koji je u to vreme bio sasvim mali, tek prohodao bio, i kako se onda klinac, mali kmekavac kakav je bio tad, sklupčao u zaklonu, to jest u čamcu koji su bili izvrnuli na bok između nekog drveća.

Tvoj stari je tad gadno nagrabusio, kad smo se vratili.

Reče Enero.

Opet su ispričali priču koju Tilo napamet zna. Kako je Eusebio prokrijumčario malog ne rekavši ni reč Dijani Masijel. Bilo je tad već dosta vremena prošlo otkako su se on i Dijana, nekako čim se Tilo rodio, bili razišli. S Eusebiom je provodio vikende. I, naravno, desilo se to baš jednog vikenda kad je ona, najednom, shvatila da je, u torbu s čistom odećom, zaboravila da spakuje neki lek koji je Tilo uzimao. Dođe Dijana do kuće, kad tamo nikoga. Komšija joj kaže da su otišli na ostrvo.

I onda ta oluja koja je opustošila čitav kraj. Pa i grad. Dijani – duša u nosu.

Imali smo sreće, svi mi.

Reče Enero.

Dijana Masijel se tad žestoko ostrvila na njih trojicu, i nedeljama im je bilo zabranjeno i da vide Tila i da nogom kroče u njenu kuću.

Kad su stigli u logor, istovarili su ražu i provukli joj uže kroz proreze iza očiju, pa je tako okačili o drvo. Tri rupe od metaka pojavile su se na njenim šarenim leđima. Da im ivice nisu bile bleđe, nekako malo ružičaste, i te rane bi izgledale kao deo prirodne šare.

Miš'im da sam zaslužio jedno pivo.

Kaže Enero.

On sedi na zemlji, leđima oslonjen na drvo i ražu. Ne zuji mu više u glavi, ali i dalje kao da mu je u njoj neka stisnuta pesnica.

Tilo odlazi, otvara hladnjak, vadi bocu iz vode, ostalo je tu još samo nekoliko kockica leda koje plutaju na površini. Upaljačem otvara flašu i dodaje je njemu, Eneru Reju, onom koji je pivo zaslužio, i koji sad prvi prinosi grlic svojim usnama. Pivo ga udara u usta, pena mu se preliva preko usana, ostaje kao bela čipka na zift mu crnim brkovima. Kao da ispira usta vatom. Tek kad je drugi put potegao, navire i hladna, gorka tečnost.

Sedaju i El Negro i Tilo, sad sva trojica sede jedan do drugoga, boca ide iz ruke u ruku.

Šteta baš što nemamo kameru.

Kaže El Negro.

Svi okreću glave, da pogledaju ono stvorenje.

Liči na staro ćebe koje visi okačeno u hladovini.

Negde na sredini druge boce, pojavljuje se neka dečurlija, tamna su sva i vretenastih tela, kao jegulje, na licima im se samo oči vide. Sjatili se svi oko raže, komešanje, gurkaju se.

Uuuuuuu. Vidi ovo, vidi ovo. Dž-džinovska!

Jedan dohvati neki štap pa krene da je buška kroz one rupe od metaka.

Ej, dalje ruke!

Kaže to Enero, koji najednom ustaje, ogroman kao medved. I mala bulumenta – kud koji, mili moji – nestade u šumi iz koje je i došla.

Pošto je sad već na nogama, pošto je uložio napor da ustane, Enero donosi odluku da ode da se brčne. Od vode će mu se razbistriti u glavi.

Pliva.

Roni.

Pluta na površini.

Sunce sad već zalazi, vetrić mreška površinu reke.

U tom trenutku tek čuje motor i talase. Pomera se u stranu, zaplivaio je prema obali. Čamac prolazi, poskakuje na vodi, deli je nadvoje, kao istrulilu staru krpu. Pozadi je za čamac prikačena devojka u bikiniju – skijašica na vodi. Čamac ševrda po ostrim uglovima, devojka pada u vodu. Izdaleka već, Enero vidi kako joj glava izranja, duga joj se kosa zalepila za skalp.

On se seti Davitelja.

Izlazi iz vode.

El Negro i Tilo stoje na obali, prekrštenih ruku, pogledima prate čamac.

Mlađarija diže larmu.

Kaže El Negro.

Ista priča svakog vikenda. Oni im plaše ribu. Trebalo bi i njih jednom preplašiti.

Njih trojica se okreću, kad ono – pred njima neki ljudi. Nisu ih ni čuli da dolaze. Ostrvljani su lakonogi.

Popodne.

Kaže jedan koji je upravo progovorio.

Rekla nam deca, i mi došli da vidimo. Lepe li životinje!

Ostali gledaju ražu. Stanu tako pored nje, da je izmere.

Ja sam Agire, kaže onaj jedini što govori, pa pruži ruku, ovi prihvataju, rukuju se svi s njim.

Enero Rej, kaže Enero prilazeći društvu, pa krene da se pozdravlja sa svakim ponaosob. Za njim El Negro i Tilo, isto sve rade što i on.

Povelika, a?

Kaže Enero, pa je pogladi po boku, a onda ustukne, kao da ga je oprljila.

Agire zagleda one rupe izbliza, kaže sad: Tri? Pucali ste triput. Jednom bi završilo posô.

Enero se smeška, vidi mu se crno gde fali prednji zub.

Pa, malo sam se zaneo.

Nije to loše... da se čovek zanese.

Kaže Agire.

Tilo, sipaj malo vina ovim našim drugarima.

Kaže El Negro, pa stane između njih.

Dečak trči do obale, gde su zakopali buteljku, da se ne zagreje. Donosi je i puni limenu šolju do vrha.

Dodaje je Agireu, ovaj je podiže.

Živeli, kaže, otpije gutljaj, pa je doda Eneru. Na trenutak pogleda u Enerovu levu šaku, onu gde mu fali prst, ali ništa ne pita. Enero vidi da je ovaj prime-tio, ali čuti i on. Neka se čudi čovek, šta.

Kristo je ovde uhvatio jednu još veću, sad pre neki dan, hvali se Agire. Koliko ste vi tu?

Celo popodne, odgovara tip, baca pogled u stranu.

A koliko puta si ti pucao?

Jednom. Jednom je dovoljno.

Vidiš, moj ovaj ortak ovde ti je malo pa i šeprtlja.

El Negro to kaže, smeje se.

Došli ljudi sa TV-a, i tako to, kaže tip koji je izvu-kao ražu veću od ove. I pustili u večernjim vestima, kaže Agire. Prošle subote ovde je sve vrvelo od na-roda, došlo to iz Santa Fea i Parane. Mislili da ovde raža ima kao pleve. Kao: lako ćemo. Vama se, momci, baš posrećilo.

Tehnika, kaže Enero. Sreća i tehnika. Na sreću samo da se osloniš, ne bi daleko stigao.

Agire vadi vrećicu duvana iz džepa na košulji, koju nosi raskopčanu, vide mu se koščate grudi i vinski stomačić. Zamota cigaru dok si trepnô okom. Pali. Uzima dim u hod, krenuo ka obali, pa onda tamo stao, zagledao se u vodu. A onda se okreće prema njima i kaže.

Pa, koliko ostajete?

Dva-tri dana, kaže El Negro. Lepo je ostrvo.

Jes', vala.

Kaže Agire.

El Negro ulazi u šumu. Majicu s kratkim rukavima prebacio preko ramena, koraci mu dugi ali spori. Sve ovde kao da je u nekoj polutami. Napolju je sunce, vatrena lopta koju je reka dopola zagasila. Čuje tihe zvuke ptica i drugih sitnih životinja. Šapat trava. Divlji zamorci, lasice, viskače beže kroz visoku travu. El Negro se kreće pažljivo, s poštovanjem, kao da ulazi u crkvu. Oprezan kao jelen gvazunčo. Ali, naravno, u jednom trenutku zgazi na neku grančicu, na gomilicu mahuna kurupija, i rezultat je zaglušujući. Pucketanje sivih školjki odjekuje kroz krošnje joha i timboa, do vrha i izvan gustog šumskog kruga. Što svima najavljuje prisustvo uljeza.

Ovaj čovek nije iz ove šume, i šuma je toga i te kako svesna. Ali ostavlja ga na miru. Može on da uđe, može da ostane koliko god mu je potrebno da prikupi drvca za potpalu. Onda će ga šuma sama ispljunuti, ruku punih grana, pa nek se vrati na obalu.

El Negrove oči polako se prilagođavaju, i on uspeva da razabere gnezdo kamoatija, na grani, malo dalje od mesta gde se on nalazi, kao da je neko neku glavu okacio za kosu. Oko gnezda vazduh treperi, crni se od osa.

On duboko udahne, grudi mu se pune mirisom cveća, meda i čudnovatih sitnih uginulih životinja. Sve miriše na slatko.

Rasejan, staje u baru, i oblak komaraca uzleće, opkoljava ga. Njihovo piskavo zujanje jedino je što može čuti. Ujedaju ga po leđima, po rukama, po golom vratu. On maše majicom ne bi li ih rasterao. Onda je ponovo oblači, da ga ne pojedu živoga.

Da, da, idem, samo sam došao po malo drva, pa odoh.

Kaže to naglas.

Sakupio je svežanj grančica, da ima čime da potпали vatru. Udara usput glavom u veliku granu koja visi u vazduhu, kao da se jedva još uopšte drži za drvo. Spušta na zemlju ono što mu je u rukama. Proverava granu, naslanja se na nju, istragne je. Kidanje drveta proizvodi zvuk nalik gromu – kao da ju je nebo rascepilo. On ponovo čučne, pokupi one grančice, gura ih sebi pod pazuh. Drugom rukom tegli za sobom onu tešku granu.

Pojavljuje se. Nebo je narandžasto, nebo čorbasto i toplo. Jeza ga prođe, trnci mu se niz kičmu spustili do zadnjice. Okreće se, gleda preko ramena. Mogao bi da se zakune da se šuma zatvorila za njim.

Tilo čučī, raspetljava zapetljanu strunu. Dugi, tanki prsti rade kao da tka vazduh. Cigareta mu visi sa usana, na jedno oko zažmurio, smeta dim. Enero ga posmatra. Sedi na zemlji, prekrštenih nogu kao Indios, i posmatra ga. Da ne zna da je to Tilo, pomislio bi da se Eusebio vratio. Da ne vidi svoj sopstveni stomak,

svoje debeljušne šake, patrljak, posedele malje na grudima, pomislio bi da je Tilo Eusebio, samo Eusebio koji još nije umro. I da njih trojica opet pecaju zajedno, kao davno nekad.

Seća se prvog leta koje su proveli zajedno, kad je njemu u snovima počeo da se pojavljuje Davitelj.

El Negra je tada upoznao, ali Eusebio se u njihov grad tad bio tek doselio. Te godine, posle julske raspuste, krenuo je u školu. Porodica mu je došla da živi u bakinoj kući pošto je starica umrla. Očigledno nisu s njom pre toga bili u dobrim odnosima, te otud nikad ranije nisu dolazili u posetu. Kad su došli, to nije naišlo na topao prijem u komšiluku. Bilo je nekih koji su govorili kako je Eusebio bio u zatvoru i da mu stara to nikada nije oprostila. I da se Eusebiova majka viđa s muškima zbog novca.

Njih trojica su se sastajala svakog jutra, čim bi ustala, gotovo uvek kod Enera, zato što je on bio jedini. Popili bi mleko i onda otišli, a ponekad se ne bi vraćali sve do mraka. Najčešće su odlazili do brane. Voleli su da lenčare pod drvećem na obali, da pecaju tako što bi strune vezali za palčeve na nogama, i čekali tako da nešto zagriže. Razgovarali su, čitali stripove i prelistavali časopise pune golih žena i kriminalističkih priča koje bi Eusebio poneo od kuće.

Jedanaestogodišnjaci su bili.

Toga jutra on im je ispričao šta je sanjao, ali im nije rekao da se probudio vrišteći, niti da se upišio

u krevetu. Davitelj se licem bio priljubio uz njegovo lice, mekano je i sivo bilo to meso, obraze mu izjele ribe, pa si mogao kutnjake da mu vidiš. Dohvatio ga je za kosu, hteo da ga povuče za sobom, i tako ostao s pramenom njegove kose u pesnici.

El Negro je tad bio prasnuo u smeh.

Ma jes' baš.

Rekao je on.

Ali Eusebio ga je gledao, zainteresovao se bio.

I, ko je bio taj?

Rekao je Eusebio.

Šta je taj bio?, rekao je Enero.

Udavljen lik.

I rekao je samo da je onaj bio sav istrulio – mogao je to da bude bilo ko!

Rekao je to El Negro.

Enero je klimnuo glavom kao da će reći: ma da. Eusebio se namrštio i slegnuo ramenima. I upravo tad je osetio kako se trznula struna vezana oko nožnog mu palca, i sva trojica su se zagledali u neprozirnu vodu, glava do glave, i nisu toga dana više pominjali onaj san.

Enero pomera patrljak od prsta, ružičasti vrh koji, naoko, kao da je uvek prekriven mladom kožom, kožom koja nikad neće očvrsnuti. Tanja je od kože na ostatku njegove šake. Sveže niklo, čak i sad.